



15.09.2025 kontrolliakt nr 12.2-4/17
riigihanke teostamise kontrollimise kohta
Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskuses

Kontrollimise alus:	Rahandusministeeriumi 28.11.2024 kiri nr 12.2-4/24-1
Hankija nimi:	Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus
Hankija registrikood:	77001613
Hankija õiguslik vorm:	riigiasutus (ministeeriumi hallatav riigiasutus)
Hankija esindusõiguslik isik:	Ergo Tars, direktor
Kontrolliperiood:	18.04.2022 - 23.09.2024

1. Kontrollimise eesmärk ja ulatus

- 1.1. Kontrollimisele kuulus Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskuse (edaspidi *hankija*) poolt raamlepingu sõlmimiseks avatud hankemenetlusena korraldatud riigihange „Sülearvutite ja tahvelarvutite ostmine ja rentimine raamlepinguga“ (viitenumber 263728), mille esemeks olid sülearvutid ja tahvelarvutid (edaspidi *riigihange*). Riigihange oli jaotatud ühe hankemenetluse raames kümneks osaks, igas hankeosas oli põhikoodiks CPV 30213000-5 „Personaalarvutid“.
- 1.2. Hankija alustas riigihangete registris (edaspidi *eRHR*) riigihanke alusandmete sisestamist 18.04.2023. Hankemenetlus algas 18.08.2023 hanketeate avaldamisega eRHR-is, pakkumuste esitamise tähtpäevaks oli 02.11.2023 ja raamlepingud sõlmiti ajavahemikul 02.02.2024-23.09.2024.
- 1.3. Kontrollimise eesmärgiks oli anda hinnang, kas hankija on riigihanke korraldamisel kehtestanud riigihanke alusdokumentides riigihangete seaduse (edaspidi *RHS*) § 77 lg 6¹ ja lg 7¹ ning 01.01.2022 jõustunud keskkonnaministri 29.06.2021 määruse nr 35 „Hanklepingu esemeks olevate toodete ja teenuste keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kohta riigihanke alusdokumentides kehtestavad tingimused“ (RT I, 02.07.2021, 13) (edaspidi *määrus nr 35*) alusel (minimaalselt kohustuslikke ja soovituslikke) keskkonnahoidlikke kriteeriume.
- 1.4. RHS-is ning määruses nr 35 sätestatud nõuetest kinnipidamist on kontrollitud eRHR-is avaldatud andmete alusel.
- 1.5. Järelevalvemenetluses kontrollitakse üksnes hankija tegevuse õiguspärasust (RHS § 203 lg 3). Seetõttu ei ole Rahandusministeerium järelevalvemenetluses kontrollinud hankija tegevuse otstarbekust ega hinnanud hankija otsuste ja toimingute tulemuslikkust.
- 1.6. Rahandusministeeriumil on õigus anda soovitusi ja juhiseid RHS-i paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Soovitused ja juhised võivad sisalduda järelevalvemenetlust lõpetavas dokumendis (RHS § 210), sh valimipõhises järelevalvemenetluses koostatavas kontrolliaktis (RHS § 205 lg 4 p 3).
- 1.7. Kontrolliakti projekt edastati hankijale tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks 28.08.2025. Rahandusministeerium märkis, et kui hankija ei esita kontrolliakti projektile vastuväiteid hiljemalt 05.09.2025, siis loetakse hankija projektiga tutvunuks, ilma, et hankija sooviks esitada täiendavaid selgitusi või vastuväiteid. Hankija ei ole kontrolliakti projektile vastuväiteid esitanud.

2. Kokkuvõtte järelevalvemenetluse tulemustest

- 2.1. Hankija oli riigihanke alusdokumentide koostamisel järginud määruse nr 35 lisa 3 p-des 1.1-1.4 sätestatud kohustuslikke keskkonnahoidlikke kriteeriume, kehtestades kõikide hankeosades (I-X) minimaalselt nõutavad keskkonnahoidlikud tingimused eRHR-is pakkumuse vastavustingimustena.
- 2.2. Määruse nr 35 lisa 3 p-des 2.1, 2.2, 2.5, 2.6 soovituslikena sätestatud valikkriteeriume rakendas hankija pakkumuse vastavustingimustes hanke osade lõikes diferentseeritult.

- 2.3. eRHR-is on iga riigihanke osa (I-X) lisaandmete lehel tehtud märke keskkonnahoidlike aspektidega arvestamise kohta („Keskkonnahoidlikud aspektid: On“) ning eRHR-is on riigihanke nimetuse juurde lisatud keskkonnahoidliku riigihanke märgis („roheline leheke“).

3. Riigihanke alusdokumentides keskkonnahoidlike kriteeriumite kasutamise kontrollimine

3.1. Määruse kohaldumine riigihanke korraldamisele

RHS § 2 lg 2 kohaselt tuleb riigihangete planeerimisel ning korraldamisel arvestada muu hulgas keskkonnahoidlike lahendustega. Kui hankelepingu esemeks olevale asjale või teenusele on kehtestatud keskkonnahoidlikkuse kriteeriumid, siis vastavalt RHS § 77 lg-le 6¹ peavad riigihanke alusdokumendid (edaspidi RHAD) sisaldama tingimusi, mis arvestavad kogu kasutusiga hõlmavate energia- ja keskkonnamõjudega. Ajavahemikul 15.07.2020-31.05.2022 kehtinud redaktsioonis sätestas RHS § 77 lg 6¹, et kui hankelepingu esemeks olevale mööblile, puhastustootele ja -teenusele, kontori IT-seadmele või koopia- ja joonestuspaberile on kehtestatud keskkonnahoidlikud kriteeriumid, siis peab RHAD sisaldama tingimusi, mis arvestavad kogu kasutusiga hõlmavate energia- ja keskkonnamõjudega.

RHS § 77 lg-s 7¹ on alates 15.07.2020 ette nähtud volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile kohustuslike keskkonnahoidlike kriteeriumide ja tingimuste kehtestamiseks määrusega. 01.01.2022 jõustus keskkonnaministri määrus nr 35, mille eesmärgiks on vähendada riigihankega ostetavate asjade ja tellitavate teenuste keskkonnamõju ning soodustada keskkonnahoidlike riigihangete korraldamist. Määrus nr 35 nimetab neli valdkonda, kus hankija peab RHAD-i lisama kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid. Samuti on määruses nr 35 sätestatud vabatahtlikud valikkriteeriumid, mida on hankijal soovitatav RHAD-i lisada, kuid mille lisamine ei ole hankijale kohustuslik. Määruses nr 35 nimetatud keskkonnahoidlikud tingimused kuuluvad olemuslikult erinevatesse RHAD osadesse: kvalifitseerimise tingimus, tehniline kirjeldus, vastavustingimus, hindamiskriteerium, lepingutingimus. Olenemata sellest, kas tegemist on tehnilise kirjelduse või lepingutingimusega, tuleks hankijal kehtestada keskkonnahoidlikud kriteeriumid RHAD-is pakkumuse vastavustingimustena. eRHR võimaldab hankijatele näidiseks sisestada pakkumuse vastavustingimused ning hindamise kriteeriumid. Nende kasutamisel lisandub hankele keskkonnahoidlikkust esile tõstev märgis – „roheline leheke“. Nii saab hankija keskkonnahoidlikke hankeid eRHR-ist otsida ja enda riigihankes eeskujuks võtta. Samuti on riigil vaja esitada keskkonnahoidlikest hangetest ülevaateid Euroopa Komisjonile, mis poleks võimalik, kui riigihankel ei ole roheline lehekese märget. Seega, kui hankija sätestab keskkonnahoidliku tingimuse lepingu projektis, peaks roheline lehekese märke saamiseks siiski kehtestama registris ka vastavustingimuse (nt kinnitus, et pakkuja täidab lepingus sätestatud nõude). Seetõttu on näidisklauslid sõnastatud just vastavustingimuseks (vt „Keskkonnahoidlikud nõuded mööblile, puhastustoodetele ja -teenustele, paberile ja kontori-IT seadmetele – määruse nr 35 rakendamise juhend hankijale“, lk 2).

Määruse nr 35 § 1 lg-st 1, lg 3 p-st 3, §-st 3 ja §-st 7 tulenevalt on avaliku sektori ja võrgustikusektori hankijad kohustatud kontori IT-seadmete, so paiksete arvutite (lauaarvutid, väikeserverid, tööjaamad), kuvaseadmete (arvutimonitorid) ning kaasaskantavate arvutite (sülearvutid, kaks ühes sülearvutid, tahvelarvutid, kaasaskantavad kõik ühes arvutid, mobiilsed kõhnklientarvutid), hankimisel kehtestama RHAD-is keskkonnahoidlikud kriteeriumid vastavalt määruse nr 35 lisas 3 „Kontori IT-seadmete keskkonnahoidlikud kriteeriumid“ sätestatule. Määrust nr 35 ei pea kohaldama nimetatud IT-seadmete hankimisel üksnes siis, kui asju ostetakse või teenuseid tellitakse Eesti Vabariigi välisesindustele või asjade ostmise ja teenuste tellimine on seotud riigi julgeolekuhuvide või riigisaladusega ning need viiakse läbi RHS §-s 169 sätestatud kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihangetena.

Kontori IT-seadmed (CPV kood 30000000-9 – „Kontorimasinad ja arvutid, nende seadmed ja tarvikud“) on paiksed arvutid (lauaarvutid, väikeserverid, tööjaamad), kuvaseadmed (arvutimonitorid), kaasaskantavad arvutid (sülearvutid, kaks ühes sülearvutid, tahvelarvutid, kaasaskantavad kõik ühes arvutid, mobiilsed kõhnklientarvutid) (vt „Keskkonnahoidlikud nõuded mööblile, puhastustoodetele ja -teenustele, paberile ja kontori-IT seadmetele – määruse nr 35 rakendamise juhend hankijale“, lk 3).

Määrus nr 35 kohaldub hankemenetlustele (RHS § 77 lg-s 7¹ sätestatud määrusandlusvolitus sisaldub RHS-i 2. ptk-i sätetes), samuti lihthankemenetlustele (RHS § 125 lg 5) ning sotsiaalse ja eriteenuste erimenetlustele (RHS § 126 lg 7) (vt ka „Keskkonnahoidlikud nõuded mööblile, puhastustoodetele ja -teenustele, paberile ja kontori-IT seadmetele – määruse nr 35 rakendamise juhend hankijale“, lk 4).

Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus, registrikood 77001613, on vastavalt ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri 12.11.2021 käskkirjaga nr 225 kinnitatud põhimäärusele, mida on viimati muudetud justiits- ja digiministri 06.06.2025 käskkirjaga nr 37, Justiits- ja Digiministeeriumi (enne seda Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi) hallatav riigiasutus.

Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus on nimetatud Vabariigi Valitsuse 14.04.2022 korraldusega nr 119 kohustuslikuks keskseks hankijaks valitsusasutuste ja nende hallatavate riigiasutuste infotehnoloogia valdkonna riigihangetes, kus hankelepingu eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on vähemalt võrdne riigihanke piirmääraga ning mille esemeks on arvutiseadmed ja nende tarvikud (CPV kood 30200000-1), kaasaskantavad arvutid (CPV kood 30213100-6), tahvelarvutid (CPV kood 30213200-7), lauarvutid (CPV kood 30213300-8), kuvarid (CPV kood 30231300-0), printerid ja plotterid (CPV kood 30232100-5). Lisaks on Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus nimetatud Vabariigi Valitsuse 27.05.2022 korraldusega nr 160 (millega muudeti 12.10.2017 korraldust nr 281) info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna vabatahtlikuks keskseks hankijaks (koos Registre ja Infosüsteemide Keskuse, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse, Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskusega).

Keskne riigihange on keskse hankija poolt (teis(t)ele) hankija(te)le asjade ostmine või teenuste tellimine või hankelepingu või raamlepingu sõlmimine (teis(t)ele) hankija(te)le asjade ostmiseks või teenuste või ehitustööde tellimiseks. Keskse hankimise korral lasub vastutus keskselt korraldatud riigihanke menetluse õiguspärasuse eest üldjuhul kesksel hankijal – hankijad, kelle huvides kesksel riigihanget läbi viiakse, vastutavad üksnes nende riigihanke etappide või toimingute eest, mille nad korraldavad iseseisvalt (vt RHS § 42 lg-d 1 ja 11).

Eelnevast tulenevalt on Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus käsitletav avaliku sektori hankijana RHS § 5 lg 2 p 1 tähenduses, kes on vastavalt RHS § 5 lg-le 1 kohustatud järgima riigihangete teostamisel ja määru nr 35 nimetatud kontori IT-seadmete hankimisel (ostmisel, üürimisel, rentimisel või liisimisel), sh nimetatud seadmete hankimisel keskselt vastavalt RHS §-le 42, RHS-is sätestatud korda, sh täitma keskkonnahoidlikkuse kriteeriumidega seotud kohustusi.

18.08.2023 eRHR-is avaldatud hanketeatega alustas hankija asjade riigihankele ette nähtud rahvusvahelist piirmäära ületava eeldatava maksumusega raamlepingu sõlmimiseks avatud hankemenetlust „Sülearvutite ja tahvelarvutite ostmine ja rentimine raamlepinguga“, viitenumber 263728. Hankija märkis hanketeates, et tegemist on keskse hankija riigihankega, mille esemeks on sülearvutid ja/või tahvelarvutid koos tarkvaralitsentside, lisaseadmete ja –komponentidega. eRHR-ist ei nähtu, et lepinguesemed oleksid seotud välisesinduste hankevajaduste rahuldamisega või julgeolekuhuvide või riigisaladusega.

Järelikult pidi hankija riigihanke läbiviimisel, sh RHAD-i koostamisel, arvestama RHS § 77 lg-s 6¹ ja määru nr 35 sätestatud nõuetega.

3.2. Keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kontroll

Määru nr 35 § 3 sätestab, et hankija peab kehtestama §-s 1 nimetatud nelja tooterühma ja teenuse, sh kontori IT-seadmete (vt § 1 lg 3 p 3), hankimisel RHAD-is käesoleva määru lisades sätestatud keskkonnahoidlikud kriteeriumid. Hankijal on õigus lisada täiendavalt valikkriteeriumeid või kriteeriume ise sõnastada.

Täpsemad nõuded kontori IT-seadmete keskkonnahoidlikele kriteeriumidele sisalduvad määru nr 35 lisa 3, mille alusel jagunevad kriteeriumid hankija jaoks RHAD-is kasutamiseks kohustuslikeks ning soovituslikeks valikkriteeriumideks.

Määru nr 35 lisa 3 p-des 1.1-1.4 ette nähtud kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid, mis tuleks näha ette pakkumuse vastavustingimusena: (i) vähemalt 2-aastane tasuta garantii; (ii)

REACH määruuses nimetatud kandidaatainete deklareerimine; (iii) korduskasutuse ja ringlussevõtu teenuse pakkumine; (iv) korduskasutuse ja ringlussevõtu teenuse kirjeldamine (vt ülevaatlikult „Keskkonnahoidlikud nõuded kontori IT seadmetele“, teabeleht, koostanud E. Fels, PWC, 2023 oktoober).

Määruse nr 35 lisa 3 p-des 2.1-2.7 nimetatud soovituslikud keskkonnahoidlikud valikkriteeriumid, mille hankija võib näha ette vastavustingimuseks või hindamiskriteeriumina: (i) seadme osade asendatavus; (ii) akude lahti ühendatavus (akud ei tohi olla kaasaskantavate toodete külge liimitud ega joodetud); (iii) plastosade tähistatus ISO märgisega; (iv) plastifikaatorite puudumine seadme kaablites; (v) vähemalt 3-aastane varuosade saadavus (vi) metalldetailide eemaldatavus plastosadest (või nende puudumine); (vii) värvid ja pinnakatted ei tohi oluliselt kahjustada neist komponentidest ringlussevõtul valmistatava plastmaterjali tugevust (vt koos eesmärgi selgitusega „Keskkonnahoidlikud nõuded kontori IT seadmetele“, teabeleht, koostanud E. Fels, PWC, 2023 oktoober).

3.2.1. Kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid

Hankija on kehtestanud määruse nr 35 lisa 3 p-des 1.1-1.4 nimetatud kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid RHAD-is, riigihanke kõikides osades, pakkumuse vastavustingimustena: 1) Kontori IT-seadmed. Garantii (nõutud minimaalne kestus vastab kohustuslikule tingimusele, kuid on diferentseeritud sõltuvalt hankeosast); 2) Kontori IT-seadmed. REACH kandidaadid; 3) Kontori IT-seadmed. Teenuse kirjeldus (korduskasutuse ja ringlussevõtu teenuse kirjeldus); 4) Kontori IT-seadmed. Korduskasutuse ja ringlussevõtu teenus (TVO) (vt lähemalt eRHR vastavustingimused – keskkonnahoidlikud tingimused).

3.2.2. Vabatahtlikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid

Hankija on kehtestanud määruse nr 35 lisa 3 nimetatud soovituslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid pakkumuse vastavustingimustena järgmiselt: 1) Remontimist võimaldav disain (asendatavus), määruse nr lisa 3 p 2.1 (hanke osad I, II, III, IV, V, VI, VII, IX, X); 2) Akude vahetamine (lahtiühendatavus) – määruse nr 35 lisa 3 p 2.2 (hanke kõik osad); 3) Varuosad (vähemalt 3-aastane saadavus) – määruse nr 35 lisa 3 p 2.5 (hanke osad II-VII, IX-X); 4) Korpusele liimitud metalldetailid (nende puudumine või eemaldatavus) – määruse nr 35 lisa 3 p 2.6 (hanke osad II-VII, IX-X).

4. Tähelepanekud ja soovitused

Soovitame hankijal edaspidi kaaluda, kas kontori IT-seadmete riigihangetes oleks hankijal võimalik rakendada ka teisi määruse nr 35 lisa 3 nimetatud soovituslikke keskkonnahoidlike kriteeriume, sh pakkumuste hindamise kriteeriumina. Keskkonnahoidlike kriteeriumide näidisklauslitega, koolitusmaterjalidega ja muu asjakohase oskusteabega tutvumiseks soovitame hankijal külastada Kliimaministeeriumi veebilehel asuvat keskkonnahoidlike riigihangete rubriiki.

5. Järeldused

- 5.1. Hankija on riigihanke ettevalmistamisel ja läbiviimisel arvestanud määrusest nr 35 tulenevate kohustuslike ja soovituslike keskkonnahoidlike kriteeriumidega.
- 5.2. Hankepraktika hea taseme hoidmiseks ja edasiarendamiseks on hankija asutuses riigihangete korraldamisega tegelevatel isikutel kasulik perioodiliselt tutvuda nii Rahandusministeeriumi kui ka Kliimaministeeriumi veebilehel avaldatud (keskkonnahoidlike) riigihanke juhendite, analüüsidega ja vastustega korduma kippuvatele küsimustele ning osaleda riigihangete alastel koolitustel.
- 5.3. eRHR-i puudutavates küsimustes abistab hankijat Riigi Tugiteenuste Keskuse koosseisus tegutsev registri kasutajatugi (tel. 611 3693, E-R kell 9:00–12:00; 13:00–15:00; e-post register@riigihanked.riik.ee).

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu

riigihangete valdkonna juht

riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond

Järelevalvetoiminguid teostanud ametnik:

Mihhail Antonov

jurist

riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakond